הַנָּצוֹק – משקה המקלח מן הכלי, ויורד בזקיפה כעמוד מלמעלה למטה, וְהַקָּטָפֵרִים – וכן משקה שיורד מלמעלה על גבי ההר דרך מדרון משופע מאד, וּמַשְׁקֶה טוֹפֵחַ – וכן משקה שיש בו לחות מועטת, שאם תגע בו יד, תהיה היד לחה מהמשקה, [אבל אין במשקה לחות בכדי שהיד הנוגעת בו תוכל להעביר לחות למקום אחר], כל אחד מאלו האמורים, אֵינוֹ חִיבּוּר – אינו מחבר את המשקים אלו לאלו, לֹא לְטוּמְאָה, כגון מי ששופך משקה מכלי טהור לתוך משקה שבכלי טמא, והניצוק מחבר את המשקים שבשני הכלים, אין זה חיבור, ואין המשקים שבכלי העליון נטמאים מהמים הטמאים שבכלי התחתון, וְלֹא לְטָהֳרָה של מקוואות, כגון שתי מקוואות שבכל אחת מהן אין מים בשיעור ארבעים סאה שהוא השיעור הדרוש להכשר מקוה, וניצוק או קטפרס או משקה טופח מחבר ביניהן, אין חיבור זה מועיל להחשיבם כאילו יש בהן מים בשיעור ארבעים סאה. ומאחר שמדברי המשנה מתבאר שמשקה טופח אינו חיבור, אין מקום לשאלתו של אילפא האם תועיל נטילת ידים לחצאין בשמשקה עדיין טופח על ידו, לפי שמשקה טופח אינו חיבור והרי זה כמי שנטל חצי יד וחזר ונטל את חציה השנית שלא עלתה לו נטילתו. משיבה הגמרא, לֹא צְרִיכָא – שאלתו של אילפא לא נשאלה אלא במקרה דְּאִיכָּא – שיש במים שנותרו על גבי היד [מן הנטילה הראשונה] משקה בשיעור שהוא טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ – שאם תגע בו יד יעלה על גביה שיעור משקה שיש בו די בכדי להעביר לחות מהמשקה למקום אחר. ובאופן זה הסתפק אילפא, האם לחות כזו נחשבת חיבור.

שואלת הגמרא, הָא נַמִּי תָּנְיָא – גם דין זה נשנה בברייתא ואין להסתפק בו, שכך נאמר בברייתא, אם היה במשקה טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הרי זה חִיבּוּר לענין טומאה וטהרה. ואם כן הוא הדין שמשקה טופח להטפיח, נחשב חיבור להכשיר את שתי הנטילות לנטילה אחת כהלכתה.

משיבה הגמרא, דִּלְמָא – שמא לא אמרו שטופח להטפיח הרי הוא חיבור, אלא דווקא לְעָנְיַן מַקָּוְואוֹת – להכשיר מקוואות, וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא דְּתָנֵן – ששנינו (מקוואות פ"ז מ"ו), מַקֶּוה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שיעור של אַרְבָּעִים סְאָה מים מְכוּוָּנוֹת – בדיוק, לא פחות ולא יותר, וְיָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ (שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת טְהוֹרִים) בָּזֶה אַחַר זֶה, הָרִאשׁוֹן שטבל טָהוֹר וְהַשֵּׁנִי שטבל אחריו טָמֵא, מכיון שהמים במקוה היו בשיעור מצומצם, בשעה שהראשון עלה מן המים ונטל עמו מקצת מן המים, חיסר ממי המקוה, וחסרון מועט זה פסל את המקוה שעתה אין בו ארבעים סאה, והשני שטבל לא עלתה לו טבילה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הָיוּ רַגְלָיו שֶׁל הָרִאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם בשעה שהשני טובל, אַף הַשֵּׁנִי טָהוֹר, מפני שהמים שעל גוף הראשון נחשבים עדיין כמחוברים למי המקוה, שלדעת רבי יהודה דנים אנו את המים כנמשכים ויורדים לתוך המקוה. ורק לענין מקוואות דנים כן, שהרי הכשר המקוה נהיה על ידי חיבור, אבל לענין נטילת ידים אין ללמוד מכאן, שלענין נטילת ידיים לחצאין אין אנו דנים מדין 'חיבור' לחבר את מי הנטילה הראשונה למי הנטילה השניה, אלא צריך שיחשבו שתי הנטילות הנפרדות לנטילה אחת, ולענין זה אין לנו הוכחה אם משקה טופח על מנת להטפיח אכן מחברן, ולא נוכל לפשוט מכאן את ספיקו של אילפא.

חכמים גזרו על מי שטבל במקוה בכדי להיטהר, ונפלו על ראשו שלשה לוגים של מים שאובים, או שנבנס ראשו ורובו לתוך כלי שיש בו מים שאובים, שיהיה מחמת כן שני לטומאה, ואם נגע בתרומה יפסלנה. וכיון שראו שהגזירה על טמא שטבל לא תתקבל אם לא יגזרו טומאה גם על טהור שנשפכו עליו שלושה לוגים, גזרו טומאה גם על טהור:

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, חֲרֵי אָמְרוּ חכמים (זבים פ"ה מי"ב), טבול יום הַבָּא – שנבנס רֹאשׁוֹ וְרֹובּוֹ [–רוב גופו] בַּמַּיִם שֶׁאוֹבִין שמכונסים בתוך כלי, וְהָהוֹרֵס שֶׁנָּפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רֹובּוֹ שְׁלֹשָׁה לוֹגִין מַיִם שֶׁאוֹבִין הרי הוא טָמֵא ואסור באכילת תרומה עד שיטבול.

בָּעֵי – שאל רַבִּי יִרְמְיָה, כיצד נדון אם חֶצְיוֹ בְּבִיאָה – טהור שהכניס חצי גופו במים שאובים שבכלי, וְחֶצְיוֹ בְּנִפֵּילָה – ועל חצי גופו השני שפך שלשה לוגים מים שאובים, מַאי – האם גם באופן זה גזרו עליו חכמים טומאה לפי שמצרפים את הנפילה והביאה ונמצא שבא רובו במים שאובים, או שמא אין מצרפים את הנפילה והביאה. תֵּיקוּ – בספק זה לא הוכרעה ההלכה.

עזרא ובית דינו תיקנו טבילה לבעלי קרי (רמב"ם קריאת שמע פ"ד ה"ח), שלא יקרא בעל קרי בתורה עד שיטבול במקוה, ולגבי חולה הקלו לענין לימוד תורה שדי שישפוך על עצמו תשעה קבין מים שאובין.

אָמַר רַב פָּפָּא, חֲרֵי אָמְרוּ חכמים בַּעַל קֶרִי שהוא חוֹלֶה, שֶׁנָּתְנוּ עָלָיו תִּשְׁעָה קַבִּין מַיִם שאובים, הרי הוא טָהוֹר ויכול לעסוק בדברי תורה. בָּעֵי – שאל רַב פָּפָּא, כיצד יהיה הדין כאשר חֶצְיוֹ בְּמַבּוּל – אם נבנס החולה לתוך המקוה עד חצי גופו, וְחֶצְיוֹ בְּנִתִּינָה – ועל חציו השני שפך תשעה קבין, מַאי – האם מצרפים את השפיכה והטבילה והחולה טהור ויכול לעסוק בדברי תורה, או לא מצרפים אותם והוא טמא. תֵּיקוּ – לא הוכרעה ההלכה בספק זה: שנינו במשנתינו, אֶחָד אוֹמֵר בְּפָנַי נִכְתַּב וְאֶחָד אוֹמֵר כֵּן' בפני נחתם, פסול: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁנוּ שהגט פסול באופן זה, אֶלָּא במקרה שֶׁאֵין הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם – שאין שניהם שלוחים להביא את הגט, אלא רק אחד מהם נעשה שליח להבאתו, וכיון שלא אמר כתקנת חכמים הגט פסול, ולא מועיל שחבירו מעיד על הכתיבה או החתימה, מכיון שהוא עד אחד, ואנו צריכים שני עדים שיעידו שהגט כשר. אֲבָל אם הַגֵּט יוֹצֵא בבית דין מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם – ששניהם אוחזים בגט ושניהם שליחים להביאו,

---

אגרות קודש

[ד' שבט, ה'תשל"ב]

אינו ברור כ"כ מה קשה לו, האם קושית מרע"ה "צדיק ורע לו" או זו שרש"י מתרץ שמא יגרום החטא (פ' וישלח).

נבהלתי לתוכן המכתב. **המצב הפוך** – דוקא כשהי' הנ"ל בממשלה (בן גוריון, שבנו כו') – הי' החוק (ע"פ רצונו דהנ"ל) גיור **כהלכה**, **ולאח"ז** קלקלו כו'.

הטעם לדרישתי **פשוט** – באם יתפטרו מהממשלה 1) יבטל **חה"ש המבהיל**: שאנשים דתיים הודיעוהו פס"ד – רבנים **שלו** – שצריך להתפטר, ושזה נוגע **לכלל ישראל** – **ולא ציית דיני', ומצווה לכל פקידיו** שגם **הם לא יצייתו** (כי בנוגע גם להם הי' פס"ד **ברור** דהרבנים). 2) המצב עתה שם שקרוב **לודאי** שיבקשום לחזור ויוסיפו "כהלכה", היינו שאי התפטרותם האלט אויף החוק. 3) כשהם בממשלה ה"ז "הכשר" שאפשר להיות דתי ולהתיר גוי לבוא בקהל ישראל. ומאן דשתק – ש"מ אודי לי' – וכל מי שיש בידו למחות כו'.

הגט כָּשֵׁר ואף שלא אמרו שניהם בפני נכתב ובפני נחתם. אַלְמָא 1
קָסָבַר – נמצא אם כן שרבי יוחנן סובר, שִׁשְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם – מחוץ לארץ אֵין הם צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם, שהרי טעם הדבר שחייבו חכמים את העדים לומר בפני נכתב ובפני נחתם הוא משום שאין עדים מצויים לקיים את הגט, וכאן אם יבוא הבעל ויערער הרי יש שני עדים לקיימו.
אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב שמואל בר יהודה, אֶלָּא מֵעַתָּה לפי דבריך סֵיפָא דְּקָתָנֵי, שְׁנַיִם אוֹמְרִים, בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וְאֶחָד אוֹמֵר בְּפָנֵי נֶחְתַּם פָּסוּל, וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, טַעְמָא – טעם הדבר שנחלקו חכמים על רבי יהודה ופסלו את הגט, משום דְּאֵין הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם – שלא נעשו שניהם שלוחים להביא את הגט, אלא זה שאומר בפני נחתם הוא השליח, והוא לא מעיד שבפניו נכתב, הָא – אך אם הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, מַכְשְׁרֵי רַבָּנַן – יכשירו חכמים את הגט על אף שלא אמרו בפני נחתם, שאין צורך באמירתם. אָמַר לֵיהּ, אֵין – באמת הגט כשר באופן זה.
שאל אביי, וְכִי – וכאשר אֵין גֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, בְּמַאי פְּלִיגִי – מדוע מכשיר רבי יהודה את הגט, והרי רק שליח אחד הביאו והוא לא אמר כתקנת חכמים. משיבה הגמרא, מַר סָבַר גְּזֵרִינַן – חכמים דגזרו לפסול את הגט אם השליח אמר רק בפני נחתם ולא בפני נכתב, דִּלְמָא אָתְיָא – שמא יבואו לְאִיחַלּוּפֵי – להחליף דין קיום הגט בְּקִיּוּם שאר שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא – המצויים בעולם, ולהכשירם בְּעֵד אֶחָד – אף אם עד אחד אומר שהוא מכיר את חתימת ידי העדים. וּמַר סָבַר – ורבי יהודה שמכשיר את הגט כאשר שנים אומרים בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, סבר לא גְּזֵרִינַן שמא ילמדו להקל בשאר שטרות, שהרי הכל רואים ששני עדים אחרים מעידים במקום העד אחד שבפנידם נכתב הגט, ולא יבואו להחליף בין קיום גט לקיום שאר שטרות.
לִישָׁנָא אַחֲרִינָא אָמְרֵי לָהּ, – יש שאמרו את דברי רב שמואל באופן אחר. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲפִילּוּ אם הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, בכל זאת אם שניהם לא אמרו בפנינו נכתב ונחתם, הגט פָּסוּל, אַלְמָא קָסָבַר – נמצא אם כן שרבי יוחנן סובר שִׁשְׁנַיִם – שני שלוחי הבעל שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם – מחוץ לארץ צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם, ומכיוון שרק אחד העיד על החתימה, אם נכשיר את הגט יטעו ויכשירו גם שאר שטרות. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב שמואל בר יהודה, אֶלָּא מֵעַתָּה מתחת יד יוחנן מצריך שהעדים יאמרו כן אפילו בגט היוצא מתחת יד שניהם, אם כן יש לומר שהסֵּיפָא דְּקָתָנֵי שְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּפָנֵי נֶחְתַּם, פָּסוּל – לדברי חכמים וְרַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, נאמרה אֲפִילּוּ אם הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁנֵיהֶם, וכשם שהרישא נאמרה באופן זה, וגם בזה פְּסוּלֵי רַבָּנַן את הגט. אָמַר לֵיהּ אֵין – באמת יפסלו חכמים גט זה.
שואלת הגמרא, בְּמַאי קָא מִיפְלְגִי – מדוע חלק רבי יהודה על חכמים והכשיר את הגט. משיבה הגמרא, מַר סָבַר – חכמים סברו שהטעם שהצריכו חכמים את השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם הוא לְפִי שֶׁאֵין בני חוץ לארץ בְּקִיאִין שהגט צריך להכתב לִשְׁמָהּ, ולפיכך גם שנים שהביאו גט צריכים לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם, ומאחר ושליחים אלו לא אמרו כן, יפסל הגט. וּמַר סָבַר – ואילו רבי יהודה סבר שטעם התקנה לְפִי שֶׁאֵין עֵדִים מְצוּיִין לְקַיְּימוֹ – אין שיירות מצויות מחוץ לארץ לארץ ישראל, ואם יבא הבעל ויערער, לא ימצאו עדים שיוכלו לקיים את החתימות, ולפיכך בשנים המביאים את הגט לא תקנו שיאמרו כן, שגם אם יבוא הבעל ויערער יעידו הם שהוא מסר גט זה לידם.
שואלת הגמרא, אם נחלקו רבנן ורבי יהודה במשנה בטעם התקנה, לֵימָא – נוכל לומר, דְּרַבָּה וְרָבָא שנחלקו לעיל (ב:) בטעם תקנת 'בפני נכתב ובפני נחתם', תַּנָּאֵי הִיא – מחלוקת תנאים היא, ורבה שאמר שהטעם הוא משום שאין בקיאין לשמה, סבר כחכמים. ורבא שאמר שהטעם לפי שאין עדים מצויים לקיימו, סבר כרבי יהודה. משיבה הגמרא, לֹא – אין הכרח לתלות את מחלוקת רבה ורבא במחלוקת התנאים, שכן רָבָא מְתָרֵץ – מבאר את דברי המשנה בְּלִישָׁנָא קַמָּא שדברי המשנה נאמרו כאשר הגט אינו יוצא מתחת ידי שניהם, ומפני כן אנו מצריכים את השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואילו רבי יהודה סובר שבמקרה זה אין לחייב את השליח לומר כן, לפי שאם יבוא הבעל ויערער יעידו השנים כנגדו, ואילו במקרה שהבעל מינה את שניהם שיהיו שלוחיו להביא את הגט גם חכמים במשנה מודים שאין צריכים לומר כן, ואין לחשוש לטעמו של רבה שצריכים עדות שהגט נכתב לשמה.
וַרְבָּה אָמַר לָךְ – ואילו רבה יישב כפי הלשון השניה בדברי רבי יוחנן, ולפיה שנים המביאים גט ממדינת הים צריכים לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם, דְּכוּלֵי עָלְמָא – ובין לחכמים ובין לרבי יהודה, בְּעֵינָן לִשְׁמָהּ – והשליחים צריכים לומר כן כדי להעיד שהגט נכתב לשמה, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – ומשנתנו מדברת לְאַחַר שֶׁלָּמְדוּ בני מדינת הים שצריכים לכתוב את הגט לשמה, וּבְגִזֵירָה שֶׁמָּא יַחֲזוֹר הַדָּבָר לְקִלְקוּלוֹ וישכחו בני חוץ לארץ את הדין ויכתבו את הגט שלא לשמה, בכך קָמִיפְלְגִי – נחלקו חכמים ורבי יהודה במשנתנו, דְּמַר סָבַר גְּזֵרִינַן – חכמים שפסלו את הגט חששו שמא יחזור הדבר לקלקולו, וּמַר סָבַר – ורבי יהודה שמכשיר סבר שמאחר ושני שליחים מביאים את הגט וזה דבר שאינו שכיח לֹא גְּזֵרִינַן – לא גזרו חכמים.
שואלת הגמרא, וְלִיפְלוֹג נַמִּי – ויחלוק גם רַבִּי יְהוּדָה בְּרִישָׁא – ויכשיר את הגט, כשאחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, שהרי מכיון שהגט יוצא מתחת ידי שניהם אין חשש שיבואו ללמוד מכאן לקיים שאר שטרות, וכן אין לחשוש שמא לא נכתב לשמה, שהרי מדובר כשבני חוץ לארץ כבר למדו. משיבה הגמרא, הָא אִתְּמַר עָלָּהּ – הרי כבר אמרו על משנה זו, אָמַר עוּלָּא, שאכן חָלוּק הָיָה רַבִּי יְהוּדָה על חכמים אַף בָּרִאשׁוֹנָה – אף לגבי הדין הראשון.
מָתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא לְעוּלָּא הסובר שגם בדין הראשון נחלק רבי יהודה עם חכמים, מהברייתא ששנינו בה, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּזוֹ וְלֹא בָּאַחֶרֶת, ומבאר רב אושעיא, מַאי לָאו – האם לא היתה כוונת הברייתא, שדוקא בדין אחד מכשיר רבי יהודה ולְמַעוּטֵי – למעט כאשר אֶחָד אוֹמֵר בְּפָנֵי נִכְתַּב וְאֶחָד אוֹמֵר בְּפָנֵי נֶחְתַּם, אם כן מוכח שבאופן של הדין הראשון שבמשנה מודה רבי יהודה לחכמים שהגט פסול. השיב עולא, לֹא – אין לבאר את דברי הברייתא באופן זה אלא כוונת הברייתא לְמַעוּטֵי היכן שהשליח אמר בְּפָנֵי נֶחְתַּם אֲבָל לֹא בְּפָנֵי נִכְתַּב שבאופן זה פוסל רבי יהודה את הגט, והטעם שראתה הברייתא למעט דין זה, משום שֶׁקָּלְקָא דַּעְתֵּהּ אֲמִינָא הוֹאִיל וְלֹא גָּזַר רַבִּי יְהוּדָה בשנים המביאים גט שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַחֲזוֹר דָּבָר לְקִלְקוּלוֹ [וכפי שגזרו חכמים], אם כן את הגזירה דִּילְמָא אָתֵי לְאַחַלּוּפֵי – שמא יבואו להחליף קיום הגט בְּקִיּוּם שְׁטָרוֹת דְּעָלְמָא, ויטעו לקיימם בְּעֵד אֶחָד, נַמִּי לֹא גָּזַר רבי יהודה, לפיכך קָא מַשְׁמַע לָן – השמיעתנו בתרא, שהרי אם דברי רב יהודה נאמרו כהלישנא קמא, היה הגט צריך להיות כשר בין לרבנן ובין לרבי יהודה, כיון שהגט יוצא מתחת ידי שניהם.
הגמרא מביאה ראיה, ששני שליחים שהביאו גט, אינם צריכים לומר בפני נכתב ובפני נחתם: רַבָּה בַּר בַּר חָנָה חָלַשׁ – חלה, עוּל לְגַבֵּיהּ – נכנסו אצלו רַב יְהוּדָה וְרַבָּה לְשַׁיּוּלֵי בֵּיהּ – לשאול בשלומו, בָּעוּ מִינֵּיהּ, שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם האם צְרִיכִין שֶׁיֹּאמְרוּ בְּפָנֵינוּ נִכְתַּב וּבְפָנֵינוּ נֶחְתַּם אוֹ שמא אֵין הם צְרִיכִין לומר זאת. אָמַר לָהֶם – השיב להם רבה בר בר חנה, אֵין הם צְרִיכִין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם שהרי מָה יהיה הדין אִילּוּ יֹאמְרוּ שליחים אלו בְּפָנֵינוּ גֵּירְשָׁה – אנו עדים שנתן לה בעלה גט, מִי – האם לֹא מְהֵימְנֵי – לא יהיו נאמנים בכך, והרי בודאי יהיו נאמנים. אם כן אף כשהם מביאים את הגט ודאי נאמין להם אף אם אין הם אומרים בפנינו נכתב ובפנינו נחתם.
אַדְּהָכִי – בינתים אָתָא – בא הַהוּא